

L I T E R K A

PROSINEC

2014

Vážení čtenáři Literky,

snad mi odpustíte, když prosincový úvodník začnu lamentací. Lamentací nad lamentací, která ale nakonec vyústí v optimistický závěr. Už si totiž začínám zvykat, že si mnozí návštěvníci stěžují na zdlouhavé dojíždění do Rajhradu. „Kdyby byl Památník v Brně, chodili bychom častěji... Když ten Rajhrad je daleko... Ta nekonečná alej ke klášteru...“ Divím se těmto nářkům, protože pro mne je naopak cesta vlakem a každodenní procházka alejí jednou z příjemnějších částí dne. Ano, skutečně mám ráda jízdu vlakem i se všemi zpožděními a výlukami. Důvody zpoždění (nepříznivé povětrnostní podmínky, kdy v prosinci začíná zima, led a mráz) a důvody výluky (technické problémy vlaku, kdy se vlak prostě zastaví a nejede dál) jsou koneckonců poetické (svým kouzlem nechtěného)...

Marně jsem si lámala hlavu, jak vysvětlit prosincové zpoždění Literky. Omluva budiž také koneckonců poetická, až do konce listopadu jsme měli v Památníku písemnictví všichni plnou hlavu a plné ruce Hosta do domu. Ale ano, povedlo se, výstava je již otevřena pro veřejnost a já Vás na ni srdečně zvu. Zároveň bych chtěla poděkovat všem, kteří vážili své kroky do Rajhradu a zavítali na vernisáž. Není divu, že i toto číslo Literky bude z velké části věnováno fenoménu HdD. A snad mohu prozradit, že i v příštím čísle (trochu odlehčeném, vánočním a silvestrovském) bych ráda odtajnila interní průběh příprav výstavy a vernisáže.

A slibovaná optimistická tečka na závěr? Už byla řečena. Ne, Rajhrad není od Brna tak daleko (čtrnáct minut jízdy vlakem nebo autobusem). Navíc má cesta z uspěchaných, rušných ulic Brna do dlouhé tiché aleje vedoucí ke klášteru i mnohá kouzla (byť jsou mnohdy nechtěná).

Poklidný adventní čas Vám přeje
Petra Pichlová

Verše měsíce
prosince

Jan Zahradníček: Advent (úryvek)

Jediný zpěvák písně známé,
ale co na tom záleží,
sami přec nikdy nezpíváme,
sám nezní zvonek na věži.

Jediný — avšak neumlká
v jiskřící jitra rorátní,
kdy mráz jde v šedé srsti vlka
a slunce, slunce malátní...

NEJBLIŽŠÍ AKCE PAMÁTNÍKU PÍSEMNICTVÍ NA MORAVĚ

10. prosince 2014 — 11. ledna 2015, Co rok dal

Nepominutelné ohlédnutí za dalším úspěšným rokem Památníku písemnictví na Moravě expozicí sestavenou z čerstvých přírůstků. První představení nejvýznamnějších novinek ve sbírkovém fondu ve formě veřejného poděkování dárcům a aktivním spolupracovníkům Muzea Brněnska.

TRVAJÍCÍ VÝSTAVY

24. října — 7. prosince 2014, Grahamovy noty a Janáčkův klavír

Výstava je příspěvkem Památníku písemnictví na Moravě k janáčkovskému jubilejnímu roku a je chápána jako pocta tomuto tvůrci. Partitury Leoše Janáčka mají výrazný, byť nezamýšlený výtvarný náboj. Ve volné reminiscenci nabízí výstava v Památníku grafická, hudebně-výtvarná díla Petera Grahama (1952), interpretovaná na klavíru Leoše Janáčka, který zní výstavním prostorem.

27. listopadu 2014 — 14. června 2015, Host do domu — Sen o svobodě

Téměř naplněný sen o dokonalém literárním časopise. Připomenutí slavné éry 60. let minulého století a její reflexe na stránkách bezmála legendárního titulu, který vycházel v Brně. Host do domu očima svých tvůrců, přispěvatelů, pamětníků a také čtenářů.

Z PLÁNU VÝSTAV PRO ROK 2015

Loutky nikdy nespí

23. 4. — 4. 10.

Profilová výstava roku 2015 zaměřená na zpřístupnění odkazu moravského loutkářství nejmladší generaci čtenářů a diváků s interaktivními prvky a bohatým doprovodným programem.

Na každou nemoc roste bylina

7. 5. — 30. 8.

Představení historických herbářů a dobové bylinné a lékárenské literatury, lidové léčitelství, klášterní bylinkářství včera a dnes, čaje, elixíry, potravinové doplňky...
(ve spolupráci s Muzeem v Ivančicích)

Tři generace tvůrců, rod Šuleřů

10. 9. — 6. 12.

Současná literatura a výtvarné umění spjaté s rodem spisovatelů, historiků, výtvarníků a organizátorů kulturního života na severu i jihu Moravy.

GENIUS LOCI — BLUČINA

Z oken rajhradského kláštera můžete spatřit malebnou vísku Blučinu — místo, kam se nejraději vracím. Velikostí připomíná spíše město, zanechává si ovšem svůj venkovský ráz. Blučinu obklopuje nezaměnitelná krajina, kterou jsem si již v dětství zamilovala. Charakter obce dotváří zdejší pamětihodnosti (kostel Nanebevzetí Panny Marie, renesanční radnice a barokní morový sloup). Kromě hmotných památek si vesnice po generace uchovává i svůj folklór a tradice. Na Velikonoce zde neuniknete pomlázce, v létě roztančí ulice krojovaní stárci, podzim patří tradičnímu vinobraní a vánoční atmosféru doladí průvod muzikantů, hrající na Štědrý večer koledy.

Ale teď už konečně k literatuře... To, že je vesnice inspirativním místem pro spisovatele, dokazuje fakt, že se zde rozhodl strávit část svého života významný český literát a buditel Václav Michal Pešina rytíř z Čechorodu. Nevím, na kolik u něj rozvinul lásku k literatuře pobyt v Blučině, vím ale, že u mě zásadně. Zde jsem totiž před mnoha lety poprvé vstoupila do knihovny. Už tehdy se ve mně začala probouzet knihovnická duše. Zajímalo mě, jak vše funguje, proč jsou v knihách ty popsané papírky s razítky a jak se dá mezi tolika knížkami vůbec vyznat? Občas mě nechala paní knihovnice tisknout razítka a vyhledávat v kartotéce. V době studií jsem pak měla možnost celou knihovnu zkatologizovat. Možná i díky těmto příjemným „profesním“ začátkům jsem se rozhodla v knihovnictví pokračovat a nyní si „hrájí“ s knihami o pár kilometrů dál.

Eva Hofírková

HLEDÁME

Čtenáři Literky si jistě zvykli na pravidelnou rubriku *Hledáme*. Ano, stále hledáme básnické sbírky Josefa Suchého: *Žernov* (1948), *Jitřenka v uchu jehly* (1966), *Ocúnová flétna* (1967), *Okov* (1969), *Duhové kameny* (1976), *Sněhová vločka* (1992), *Vánoční čas* (2004) a jeho prózy či překlady: *Vřesový zpěv* (1976), *Skrytý pramen* (1981), *Šarlat na sněhu* (1999), *Černá a bílá pravda* (2004), *Tvář času / Wobličo časa* (2012).

Ale... tentokrát nehledáme pouze knihy. Hledáme také nový termín pro naše pravidelná StřeDění, která se konala vždy ve středu. Na základě Vašich ohlasů jsme zjistili, že středa není dnem nejvhodnějším. Naše StřeDění totiž pravidelně kolidují s „konkurenčními“ akcemi v brněnském Mahenově památníku nebo s dlouhými úředními či výukovými dny a pravidelnými služebními cestami. V Památníku písemnictví chceme vycházet svým návštěvníkům vstříc, rozhodli jsme se tedy pro přímý krok. Vyhlášíme anketu — který den v týdnu by se Vám pro naše pravidelné literární a kulturní akce (vernisaže a StřeDění) nejvíce hodil?

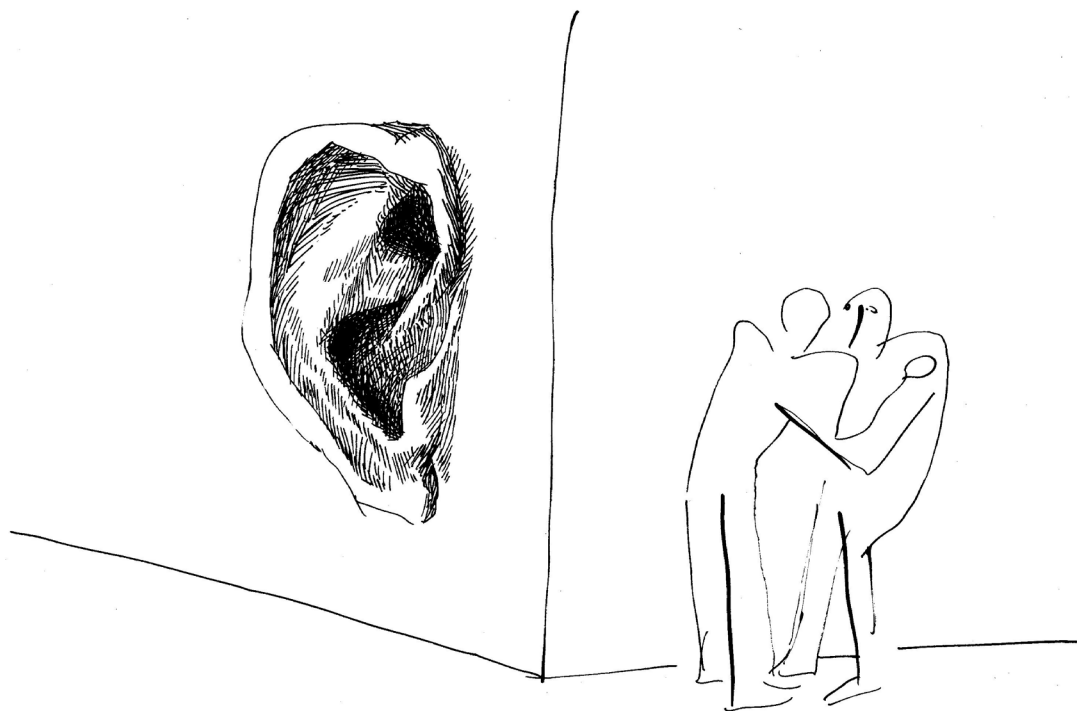
Z Vašich ohlasů jsme rovněž zjistili, že mnohým nevyhovuje (z hlediska čitelnosti textu) formát Literky. Druhou otázkou naší ankety tedy budiž — chtěli byste změnit formát či rozsah našeho bulletinu?

Budeme se těšit na Vaše názory a podněty na adrese Památník písemnictví na Moravě, Klášter 1, 664 61 Rajhrad nebo na telefonu 547 229 932 nebo na mailové adrese p.pichlova@muzeumbrnenska.cz.

Pro ty, jejichž nápady budou nejpodnětnější, máme připraveny knižní odměny!

HOST DO DOMU A VÝTVARNÉ UMĚNÍ

Dne 26. listopadu 2014 byla slavnostní vernisáží otevřena v Památníku písemnictví na Moravě výstava *Host do domu — Sen o svobodě*. V povědomí většiny se jednalo především o literární časopis. Nedílnou součástí výstavy je ale také část věnující se výtvarnému umění. V Hostu do domu totiž výtvarné umění zaujímalo významné místo a nebylo možno jej od literatury odtrhnout. Je spjato především s karikaturami. V 50. letech jimi do časopisu přispívali zejména Stanislav Jasník, Rudolf Puchýř, Vilém Jappy Reichmann či Adolf Hoffmeister. V 60. letech se objevují další jména: Vlastimil Zábranský, Vladimír Jiránek, Miroslav Liďák. V této době se také rozvíjí kreslený humor směrem k poetickým obrazovým metaforám Jiřího Jiráseka, Karla Nepraše či Jana Steklíka. Právě Jiří Jirásek byl jedním z našich vzácných hostů na vernisáži výstavy, kam vážil cestu až z Prahy. Milí čtenáři Literky, buďte srdečně zváni (nejen na tuto výstavu) do Památníku písemnictví na Moravě.

3 otázky pro Jiřího Jirásku

Karikatury v Hostu do domu byly na svou dobu často velmi odvážné. Jak je možné, že si výtvarné umění mohlo „dovolit víc“ než psané slovo?

Byly spíš jiné než odvážné. Přece jenom karikatura, zvláště společenská, bojovná nemůže být jinotajná, uhýbavá, abstraktní, ale především útočná. Musí narušovat bohorovnost, a tím i riskovat přímý střet s mocí, zákaz a postih redakce i autora. K ničemu takovému během nejlepších let HdD, nezastupitelného literárněkritického měsíčníku, nedošlo.

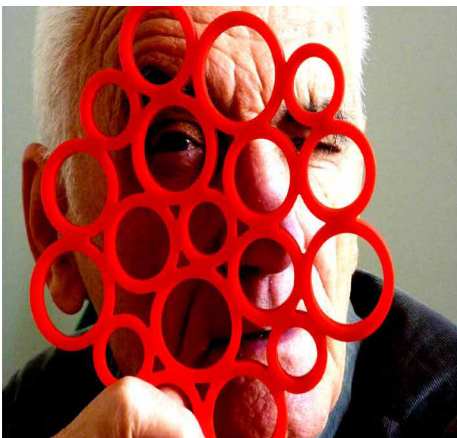
Jaké tedy byly? Především originální, humorné i zcela prosté humoru a téměř nikdy nepostrádající vědomí úzkosti ze vsudypřítomné prázdnoty předepsaných postojů, floskulí. Reagovaly na existenciální otázky člověka v politicky rigidním systému s vyprázdněným étosem. To vše vyjadřovaly originální formou, která cenzuře nic hrozivého nenaznačovala. Byla totiž mimo její rozlišovací schopnosti. Podobně, jako tomu bylo u poezie tak mnohotvárně prezentované v HdD. Ano, blízkost k poezii byla základní vlastností většiny výtvarných počinů. Sice chyběl prvoplánový útok na režim, zato svou svěžestí působily jako z jiného světa. Ony grafiky jednoznačně říkaly — jde to i jinak, graciálněji, umělečtěji...

Jak moc důležitá byla v Hostu do domu jeho výtvarná stránka?

Mimořádně důležitá. Mimořádně příznivá vůči vynalézavé kreslířské škole, zakládající si na lehkém tanečním projevu. Zcela odlišná od běžně uplatňované v jiných kulturních časopisech. Jisté je, že nonsens byl povýšen na způsob, jak se vyrovnávat s realitou. Kresby, na rozdíl od běžného siláctví jinde viděných karikatur, si vystačily se stopou ostrého hrotu pera máčeného v černočerné tuši. Humorná vyznění kreseb nevyvolávala hlučnou odezvu. Nebylo čemu se smát. I v tom se programově naplňoval záměr nesmyslnosti, představoval reálný odhad možností tohoto druhu umění. Rozhodně šlo o distanc od účasti na zabíjačce kulturní politiky systému. Kdo chtěl, mohl v kresbách vidět naprostou nevšímavost k režimním preferencím.

Jste ilustrátorem literárních děl, sám jste literárně činný. Jak vy osobně vnímáte vztah mezi výtvarným uměním a literaturou?

Dobře je vlastní, že každý jednotlivec, každá činnost si hledí především sama sebe. Žádný důvod k jásoťu, ale jde o přirozenou daň svobody. Kdekdo si užívá své jedinečnosti, byť by patřila do uvozovek. Nelze běžně čekat interakci. Umělecké formy žijí vedle sebe. Vidíme spíše sólová vystoupení než cílevědomou vzájemnost. Kde se ale až trestuhodně rozchází slovo a grafická řešení je právě v polygrafii, časopisech, knihách. Často jde o vysloveně rozhádaný vztah. Vřava barev, neklid, siláctví, nedbání na čitelnost, velikost písma, užívání barevných podkladů pro nekontrastní písmo, kocovina z nepřehledného množství nabízených výrazových prostředků. Jak by se musela stydět Bible kralická. Ne, nemusí! My bychom se měli stydět především za učebnice, knihy pro děti, zkrátka školu nevkusu.

Jiří Jirásek (* 1932) je výtvarník, ilustrátor, karikaturista, původním vzděláním a povoláním architekt. Autor satirických povídek a básní. Od roku 1968 nemohl publikovat. V oněch letech se účastnil vydávání České expedice, která se věnovala převážně poezii zakázaných autorů. Jeho životní látkou a tématem se stala česká společnost, český člověk a jeho úděl od raných 60. let do současnosti. Na rozdíl od jiných však nechce vzbuzovat smích, jeho humor není pro zasmání; nejsou to tzv. fóry.

STŘÍPKY... TĚMĚŘ KALAMITNÍ

V pondělí 24. listopadu 2014 nám přípravy výstavy Hosta do domu zpestřili hasiči. Naštěstí se jednalo pouze o nácvik na nečisto. V prvním patře kláštera se rozhořel fiktivní oheň, proběhla fiktivní evakuace a uhašení fiktivního požáru. A poklidně jsme mohli pokračovat v dokončovacích pracích na výstavě...

Méně příjemné bylo úterý 2. prosince 2014, kdy byla polovina měsícečka Rajhradu (včetně Památníku písemnictví na Moravě) odříznuta od civilizace. V důsledku výpadku elektrického proudu nefungovaly telefony a počítače, ale ani topení a světlo. Okolí kláštera tak připomínalo tiché, tmavé, ledové království.

OTEVÍRACÍ DOBA PAMÁTNÍKU BĚHEM VÁNOČNÍCH SVÁTKŮ

- » 23. prosince (úterý) — otevřeno od 9 do 16 hodin
- » 24. prosince (středa) — zavřeno
- » 25. prosince (čtvrtek) — otevřeno od 15 do 17 hodin, tradiční vánoční jesličky budou připraveny na nádvoří benediktinského kláštera od 15. 30 hod.
- » 26. prosince (pátek) — zavřeno
- » 27. a 28. prosince (sobota a neděle) — otevřeno od 9 do 16 hodin
- » 29. prosince (pondělí) — zavřeno
- » 30. prosince (úterý) — otevřeno od 9 do 16 hodin
- » 31. prosince a 1. ledna (středa a čtvrtek) — zavřeno
- » 2. ledna (pátek) — otevřeno od 9 do 16 hodin

V následujících dnech bude Památník písemnictví na Moravě přístupný svým návštěvníkům denně kromě pondělí od 9 do 16 hodin.

PŘÁNÍ

Milí čtenáři Literky,

přejeme Vám klidné prožití adventu a nadcházejících vánočních svátků. Nezapomeňte své blízké obdarovat také knihou.

kolektiv zaměstnanců
Památníku písemnictví na Moravě

Prostory benediktinského kláštera v Rajhradě jsou rekonstruovány pro Památník písemnictví na Moravě (Muzeum Brněnska) s pomocí finančních prostředků Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Literka, Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
Odpovědný redaktor: Libor Kalina
Redaktor: Petra Pichlová
Vychází jedenáctkrát ročně, číslo 11, ročník 8, 5. 12. 2014
MK ČR E 21218
www.muzeumbrnenska.cz
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257